

KIRJA-ARVOSTELU

Elise Pihlajaniemi

Keveitä mekkoja ja kasvukipuja — Tyttönä olemisen ristiriitaista historiaa

Henna Karppinen-Kummunmäki, *Tyttöjen vuosisadat. Lasten ja nuorten historiaa keskiajalta 1800-luvulle*.
Avain, 2022. 175 s.

1700-luvun eliitin tyttöjen elämästä vuonna 2020 väitellyt FT Henna Karppinen-Kummunmäki tarjoaa helmikuussa 2022 ilmestyneellä teoksellaan *Tyttöjen vuosisadat — Lasten ja nuorten historiaa keskiajalta 1800-luvulle* tervetulleeseen keskustelunavauksen tyttöyden ja tyttönä olemisen historiaan. Karppinen-Kummunmäki haluaa omien sanojensa mukaan ”nostaa kuuluviin nuorten oman äänen, heidän näkökulmansa ja ajatuksensa”. Tätä tavoitetta kohti teos kulkeekin, sijoittuen ajallisesti 1500-luvulta 1800-luvulle, tyttöjen päiväkirjamerkintöjen ja kirjeiden ollessa tutkimuksen primäärilähteitä.

Tyttöjen vuosisadat-teos painottaa vahvasti Länsi-Eurooppaa, eliitin tyttöjä, sekä lähdeaineistollisista syistä 1700- ja 1800-lukuja. Käsillä oleva teos ei siis ole tyhjentävä esitys tyttöydestä kautta aikojen, vaan keskustelunavaus aiheeseen, joka on aiemmin jäänyt pimentoon tai tullut esitetyksi muiden kuin tyttöjen itsensä toimesta. Kirja rakentuu kronologisesti tyttönä olemisen alkamisesta sen loppumiseen, eli tytön omasta syntymästä naimisiin tai luostariin menoon asti. Tyttönä olemisen eri vaiheet eritellään omiksi luvuikseen: ensin keskitytään tyttöjen elämään perheen parissa, josta siirrytään jouhevasti nuoruuteen kuuluviin huvitteluihin ja koulutukseen. Lukijalle tällainen käsittelytapa on miellyttävä. Lukukokemusta ei haittaa se, että neljän vuosisadan ja lukuisten eri tyttöjen kokemukset luvun kantavaan teemaan liittyen ovat samassa ryppäässä, päinvastoin: vertailujen tekeminen eri vuosisatojen ja tyttöjen kokemusten välillä on antoisaa. Tärkeää on tosin muistaa, että jokainen kirjassa esitelty päiväkirja- tai kirjeteksti todellakin on oma, subjektiivinen näkemyksensä asioiden tilasta. Karppinen-Kummunmäki muistuttaa, että vaikka tunnekartasto eläkin ajan myötä, näkemysten vaihtelu saman säädyn ja aikakaudenkin sisällä on suurta.

Karppinen-Kummunmäki nostaa teoksessaan ansiokkaasti esille tyttöjen elämän ja kasvatuksen informaalin puolen: tyttöjen kasvatusta ei tapahtunut pelkästään teorian tasolla, vaan koko elämänpiiriin. Huvittelu ja shoppailu oli paitsi ajanvietettä, myös tilaisuus etsiä ja heijastaa omaa paikkaansa yhteiskunnassa. Etenkin 1700-luvulta eteenpäin eliitin tyttöjen elämä oli jatkuvaa esillä oloa, säädynmukaista käytöstä ja tällä tavoin omaan rooliin kasvamista. Oli tärkeää oppia, mikä merkitys oli erilaisissa tilaisuuksissa näyttäytymisellä, mikä oli kulloiseenkin tilaisuuteen sopiva ilme, tervehdys tai jopa huoneeseen astumisen tapa. Karppinen-Kummunmäki kuvailee värikkäästi niiden erilaisten vaatimusten kirjoja, jotka tytön elämää kehystivät: tanssitaidon sekä sopivan nokkelan, muttei röyhkeän keskustelutaidon ohella tytön tuli muistaa kävellä siroasti ja kannatella päätään oikealla tavalla. Odotusten lista oli pitkä.

Tyttöjen sosiaalinen elämä ei siis ollut pelkkää keimailua ja tanssiaisissa liihottelua, tai silkkana omaisuussäkinä olemista. Karppinen-Kummunmäki korostaa, että jo 1700-luvulla tyttöjen koulutuksesta käytiin keskustelua, ja kysyttiin, mikä oli tytöille tarpeellista oppia ja mikä ei. Näiden pohdintojen pohjalta voisi kysyä, mikä merkitys tyttöjen kasvattamisen ja tyttönä olemisen eri ulottuvuuksilla suuremmassa mittakaavassa oikein olikaan. Jos juhlissa näyttäytyminen, luonnollisen kohteliaat keskustelutaidot ja ostoksilla käyminen olivat eliitin tunnusmerkkejä ja tytöille varattuja rooleja, tekikö käyttäytyminen odotusten mukaisesti tytöistä poliittisia vai ei-poliittisia hahmoja? Karppinen-Kummunmäki muistuttaa, että naisen tuli omaksua aviopuolisonsa sääty; eikö tällöin naisen käytös erilaisten säätyä heijastavien sosiaalisten tilanteiden hallitsijana ja osajana ollut hyvinkin poliittinen teko? Koska suvulla ja tapakasvatuksella oli tyttöjen elämässä merkittävä rooli, ja koska voi päätellä suvun arvostuksen laskeneen, jos tyttö ei omalla käytöksellään pystynyt pitämään miestä kunniallisissa aikeissa (s. 94) tai suostui epäsäätyiseen liittoon (s. 143), eikö tällöin tytön käytös ollut mitä suurimmassa määrin myös poliittista? Karppinen-Kummunmäen teoksen teemojen myötä herääkin kysymys, oliko tyttöjen vaatimatonta hyveellisyyttä edustava ulkomuoto sittenkin tarkoituksellinen poliittinen väline. Jäin pohtimaan sitäkin, miten pitkälle tytöt itse ymmärsivät rooliensa mukaisen käyttäytymisen olevan elinehto omalle sosiaaliselle luokalleen ja suvulleen, ja missä määrin tytöt olivat itsenäisiä toimijoita, omien halujensa mukaisesti elämäänsä eläviä nuoria naisia. Karppinen-Kummunmäen mukaan tätä elämän omaehtoisuutta teksteistä kuitenkin selkeästi löytyy. Mikä siis sai tytöt suostumaan oman aikansa mukaisiin konventioihin ja käyttäytymisen malliin?

Tyttöjen omaehtoisuuden ja toimijuuden pohtimisen lisäksi Karppinen-Kummunmäki ohjaa lukijan ilmeisen harkitusti huomaamaan erilaiset tyttönä olemisen muutokset ja jatkumot. Viimeksi mainittujen kohdalla nykylukija voi helposti samaistua esimerkiksi uusperheiden jäsenten ja sisarusten välisiin ristiriitoihin: teoksessa esitellyissä päiväkirjamerkinnöissä myös pahan äitipuolen myytti saa tukea. Tähän liittyen Karppinen-Kummunmäki kirjoittaa (s. 34), miten viisitoistavuotias Charlotte olisi sisarensa päiväkirjamerkinnän mukaan mieluummin luopunut jopa pikkusormestaan kuin lähtenyt matkalle uuden, ilmeisen inhotun äitipuolensa kanssa. Toinen teoksen esittelemä kiinnostava sivujuonne jatkumoiden saralla on yksityisen ja yleisen käsitteiden risteäminen tyttöjen elämässä. Vaikka yksin oleminen nähtiin vuosisatojen ajan kielteisenä ja salaisuuksien piilottamisen välineenä (kohtasivathan salaiset rakastavaisetkin muurien takana katseilta suojassa), Karppinen-Kummunmäki argumentoi, miten työlläkin selkeästi oli oman tilan tarve, vaikka tuo yksityinen tila olisi ollut pelkkä lukittava kirjoituslipasto. Riipaisevaan yksityisyyden tarpeeseen liittyen Karppinen-Kummunmäki kertoo esimerkin vastaviihitystä Elizabeth Talbotista (s. 155), joka sisarelleen suunnatun kirjeensä mukaan koki hyvinkin tuskallisena siirtymisen oman huoneen rauhasta jatkuvaan julkiseen esilläoloon ja muiden viihdyttämiseen kirjoittaen: ”Hyvästi oman huoneeni kotoisa mukavuus! Hyvästi kaikki rakkaat, hellityt mietiskelyt!”

Tällaisesta tyttöjen ja nuorten naisten yksityisyyden kaipuusta olisin mielelläni lukenut enemmänkin. Kun korona-ajan tutkimukset ovat osoittaneet sen, miten tänä päivänäkin moni nainen kipuilee oman yksityisen tilan tarpeen kanssa, menneiden vuosisatojen nuorten naisten oman tilan halusta olisi ollut kiinnostavaa kuulla lisää. Oliko kenties niin, että monen menneiden vuosisatojen tytön kohdalla koti ei pystynyt tarjoamaan tarpeellista yksityisyyden tunnetta? Entä oliko kodin tarkoitus olla tytöt piilossa pitävä instituutio lähinnä tyttöjen sisäisen maailman osalta? Karppinen-Kummunmäki nimittäin huomauttaa, miten brittiklassikko Jane Austenin kirjallisia töitä hankaloitti näkemys siitä, että naisen kirjoittaminen ei saanut olla julkista; julkinen kirjoittaminen rinnastui jopa prostituutioon. Tämän pohjalta on hieman hätkähdyttävää päätellä, että monien eurooppalaisten uuden ajan alun vuosisatojen ajan tytöt saivat ja heidän tulikin näkyä kodin ulkopuolella, mutta heidän ajatuksensa ja mielipiteensä olivat vaarallisia ja sopimattomia esiteltäväksi laajemmalle yleisölle. Joidenkin eliitin tyttöjen kohdalla tilanne oli siis se, että he

samaan aikaan kaipasivat yksityisyyttä, mutta heidän ainoa sosiaalisesti hyväksyttävä tekijyyskenttensä oli julkinen seurapiiri ja ulkoisen olemuksen kautta esitettävä mahdollinen poliittisuus. Mitä enemmän asiaa pohdii, sitä enemmän tyttönä oleminen tuntuu ristiriitaisuuksien areenalta.

Menneiden vuosisatojen tyttöjen lukuisten odotusten ristiaallokkoa kuvatessaan Karppinen-Kummunmäki onnistuu kuitenkin yhdessä historioitsijan tärkeimmistä tehtävistä: lukijalle avautuu paremmin myös oman aikamme tyttöyden paradoksaalisuus ja ristiriitaisuus. Tämän päivän uutisten surullinen kestoaihe on nuorten naisten uupuminen opiskelujen, yhteiskunnan ja suvun odotusten sekä omien haaveiden ristitulessa. Karppinen-Kummunmäki maalaa menneiden sukupolvien tyttöjen elämästä hieman samanlaisen kuvan. Esimerkiksi seksuaalisuuteen liittyvän käyttäytymisen suhteen tyttönä oleminen oli ainaista kissanhännänvetoa: tytön piti samaan aikaan osoittaa olevansa hyveellinen, siveä, hienostunut ja vaatimaton, mutta koska juuri tämä käytös villitsi nuoria miehiä liehittämään tyttöjä ja altisti tyttöjä siveettömyyteen, piti tytön osata pitää miehet loitolla. Kuitenkin vuosisatojen ajan tytön elämän tärkein saavutus oli päästä hyviin naimisiin. Lukija jää ihmettelemään, miten ylivarovaisuuteen kannustettu tyttö tässä ikinä oikein onnistui syylistymättä innokkuuteen. Karppinen-Kummunmäki kiteyttää asian hyvin, miten ”keskiajan ja varhaismodernin ajan käsitykset naissukupuolen seksuaalisuudesta olivat melkoisen ristiriitainen himmeli” (s. 130). Pitää kuitenkin huomata, että nämä ristiriitaiset odotukset koskivat lähinnä yläluokan tyttöjä: alempien säätyjen tyttöjen elämänkiemuroista lukeminen olisi epäilemättä aivan yhtä kiehtovaa, vaikkakin taatusti melko erilaista.

Hieman melankolisesti sävyttynyt johtopäätökseni *Tyttöjen vuosisadat* -teoksen pohjalta on, että erilaisten odotusten ja tavoitteiden välinen tasapainottelun tarve ei ole kadonnut tyttöjen elämästä mihinkään. Feminiinisen sukupuolen pärjääminen mitä erilaisimpien vaatimusten ja odotusten ristitulessa tuntuu olevan vuosisatainen perinne, ja omannäköistä elämää on yritetty tavoitella mitä moninaisimmin keinoin. Kasvukipujen ja koti-ikävänsä vaivaamia menneiden vuosisatojen tyttöjä ja heidän kirjallisia tuotoksiaan ajattelee myötätunnolla ja kiitollisuudella: tyttöjen äänet pääsevät nyt Karppinen-Kummunmäen kirjassa kuuluviin. Suosittelen *Tyttöjen vuosisadat* -teosta kaikille tyttönä olemisen historiallisista ulottuvuuksista kiinnostuneille.

Elise Pihlajaniemi (ekpibhl@utu.fi) on kasvatustieteen maisteri, arkeologian opiskelija (Turun yliopisto) ja toimii Turun avoimen yliopiston tuutorina sekä Turun yliopiston kasvatustieteen laitoksen Kestävän kehityksen, kasvatuksen ja koulutuksen opintokokonaisuuden sivutoimisena opettajana.